

Ha tehát a gyálu-bráduluji érczelőfordulásnak összes tulajdonságai a gyakorlatra fényes prognostikont föllállítani nem engednek is; tekintetbe veendő, hogy az érczelőfordulásnak kikémlése csak a felületen, illetőleg alig 2 méternyi mélységig, történt. Azért korai volna még arról végleges ítéletet mondani: mivel annak lényegéről általában csak akkor lehet majd szó, ha az tetemes mélységig ismerve lesz.

Bányászati álláspontból tekintve az érczelőfordulásnak helyi viszonyait és a kedvező támadási pontokat, csak ajánlhatom annak nagyobb mélységben való kutatását, a mi költséges bányabefektetés nélkül, egy a telér csapására függélyesen behajtandó kutató tárna által, volna elérhető, melynek fedője alig volna több 20 meternél és mely 12 mé. mélységet eredményezne.

Az ásatási munkák többszöri felülvizsgálása alkalmával muzeumunk gyűjteménye számára ezen érczelőfordulás különböző ásványainak egy teljes sorát gyűjtém össze.

Kolozsvár, 1886. nov. 19-én.

Dr. Herbich Ferencz.

2. Ásványtani közlemények Erdélyből. (Jelentés a múlt év nyarán az Erd. Muz.-Egyl. megbizásából tett ásvány-gyűjtő-kirándulások eredményeiről.) Az elmúlt nyáron az Erd. Muzeum-Egylet megbizása és segélyezése folytán az erdélyi Érczhegység nevezetesebb bányahelyeit jártam be ásványgyűjtés végett. Meglátogattam 24 bányahelyet s mintegy 200 darab ásványt gyűjtöttem. A gyűjtött ásványok közül eddig nem voltak képviselve az erdélyi muzeum ásványtárában a következők: 1) Bucsum, chalkopyrit. 2) Bukuresd, calcit, chabasit, pyrit. 3) Csebe, arany. 4) Facebaja, tetraedrit. 5) Tekerő (Fericse h.) arany, pyrit, tellur. 6) Füzesd, aragonit, pyrit. 7) Herczegány, dolomit. 8) Kajanel, arany, calcit, markasit, pyrit. 9) Karács, calcit, markasit, pyrit, rhodochrosit. 10) N.-Almás. markasit. 11) Ruda gyps.

A következőkben azon ásványokat ismertetem röviden az egyes termőhelyeken belül, melyek részint új előfordulásuak, részint kevésbé irattak még le, vagy pedig az eddigi irodalomban mint kétesek lettek fel említve.

Bucsum, Korabia hegy. Chalkopyrit „Baja de arama“ nevű bányában fordul elő vaskos állapotban s pyrittel és quarczczal keveréket képez. Bányásszák aranytartalma miatt. A chalkopyrit tarkán van megfutatva s egy üregében (P) kristályok is kivehetőek.

Bukuresd. Az itteni „Bună vestire a lui Juon“ bányát állítólag már 1848 óta művelik, de nem folytonosan. Ez előtt mintegy két évvel új részvényesek ismét művelni kezdték ezen bányát s jelenleg mintegy 35 m.-nyire van a tárna behajtva. Az érczet Zalathnán értékesítik, otthon kövön kalapácsokkal porrá törik s úgy szállítják a kohóhoz, hol métermázsáját 27 frton váltják be. Az ércz métermázsája 12 grm. aranyat és 28 gr. ezüstöt tartalmaz, a zalatnai kémlőhivatal szerint. Az arany úgy látszik nem termés, szabad állapotban, hanem kötve fordul elő, mennyiben én foncsorozás utján még nyomokban sem kaphattam.

Az ércz nagyobb részét vaskéneg képezi, mely szemcsés, vaskos, a szabad felületén vagy apró kis [∞On]... és $\infty O \infty$ kristály csoportokat, vagy pedig hat oldalú táblákat képez. A vaskéneget finom sávonként, vagy pedig vele összevissza elegyedve, sphalerit és chalkopyrit hatja át. A successio a következő: 1) vaskéneg, 2) sphalerit s részben chalkopyrit, melyek az előbbivel hol váltakozva, hol egyszerre képződtek, 3) chabasit, 4) calcit, 5) ritkán chabasitot borító calciton még egy-egy apró chabasit kristály is van fennőve.

Egyes, érczben nagyon szegény kézi példányoknál a successio más. A telértöltelékét szemcsés mészpát képezi s ebben vannak kisebb-nagyobb üregek, melyeket $-\frac{1}{2}R$ calcit kristályok vonnak be. Ezen egy bársonyszerű kéreggel bevont $-\frac{1}{2}R$ calciton van a chabasit és a scalenoederes és oszlopos kifejlődésű calcit fennőve.

A chabasit kristályai vitziszták, üvegfényűek és átnőtt ikrekben fordulnak elő. Az alak egyrészt a kristályok kicsinsége, másrészt a lapok erős rovatossága és egyenlensége miatt nem határozható meg pontosan; mindazonáltal a R -en kívül $-2R$ és $-\frac{1}{2}R$ kivehető.

Herezegány. Dolomit a telértöltelék üregeit fénylő rhomboeder kristály csoportokban vonja be.

Füzesd. 1) Pyrit, sphalerit és galenit érczkeverékét borító quarcz-kristálykérgen van $\infty O \infty$ kristálycsoportokban fennőve. 2) Aragonit, finom tūalaku kristályhalmazokban vagy pedig mint ágas-bogas hófehér vasvirág fordul elő a régi bányákban.

Kajanel. A Dr. Deinhardt bajor tőkepénzes által művelt bányában az elmúlt nyáron igen szép calcit jegeczek fordultak elő. Az egyes kristályok vitziszták, fénylők, egész 14 mm. hosszúságúak, quarcz-kristálykérgen vannak fennőve, melybe nem ritkán markasit¹⁾ van hintve; s minden

¹⁾ A markasit előfordul itt sugaras-rostos, fűrtös alakban is calcittal összevissza nőve.

egy kristály vagy jól kivethető, vagy pedig többen a főtengely irányában szorosan össze vannak nőve. A kristályok alakja $4R$. — $\frac{1}{2}R$. $R3$. — $2R$. $A - \frac{1}{2}R$ hosszrovatos, a $-2R$ fénytelen és érdes, a $4R$ és $R3$ pedig a kisebb jegeceknél fényes és sima, míg a nagyobbaknál kissé görbültek. A calcit társaságában pyrit is fordul elő [$\infty O2$] kristály alakban, mely $\infty O \infty$ lapoknak megfelelőleg rovatos. Az ásvány successio a következő: a) markasit, b) quarez, mely gyakran a markasittól van áthatva, c) pyrit, d) dolomit, igen apró fénylő rhomboederekben és rhomb. csoportokban vonja be a quarezkristályokat s egyes példányoknál még a pyritet is e) calcit.

Ugyan e bányában találtak természet aranyat is, mely finom lemezekben sphalerit és galenit társaságában van fennőve quarezkristály kérgen. Az andesit repedéseiben lévő telértöltelék (glauch?) üregeit quarezkristály kéreg vonja be, melyen 1) sphalerit és galenit, 2) természet-arany van fennőve.

Karács. Az itteni bányát Klein Henrik művelési mintegy három év óta, aranyra bányásztat és állítólag már kapott is eredményt. Itt a következő ásványokat gyűjtöttem:

1) Calcit a telérközvet üregeit vonja be szemcsés, szabad felületén $-\frac{1}{2}R$ -ben végződő állapotban. A calcitot finom érként markasit kristályos csoportja hatja át. A successio következő: a telérközvet üregét először calcit majdnem tömör állapotban vonja be, erre képződött egy markasit kéreg, melyet szemcsés, szabad felületén $-\frac{1}{2}R$ alakba végződő calcit borít.

2) Alabandit, kifejlődött jegecekben az idén sem kaphattam, de rhodochrositba nőve vaskos állapotban több példányt hoztam a gyűjtemény számára.

3) Pyrit quarezkristálykérgen van $O. \infty O \infty$ alakban fennőve. Ugy az O , mint a $\infty O \infty$ lapjai kristályosak.

Ruda. Gypsz. Víziszta oszlopos-táblás, vagy majdnem túalaku kristályok, melyeknek alakja $\infty P. \infty P \infty$. — P és $\infty P. \infty P \infty$. — $P \infty$ gyakran $\infty P \infty$ szerint ikreket képeznek. A gypsz pyrittől áthatott rozsdasárga mállott kőzetben van fennőve.

Tekerő. A Fericzel hegység „Acre“ nevű bányájában következő ásványokat gyűjtöttem:

1) Termés arany, finom szemcsék és lemezek alakjában fordul elő quarezba hintve.

2) Termés tellur ép úgy, mint az arany, finom szemecékben, néha pyrittel, vagy arannyal keverve jön elő quarczban.

3) Pyrit, következő kristályalakokban találtam a) $\infty O \infty$, egy mállott talkos kőzetben, b) $[\infty O2]$ c) $[\infty O2]$ a $\infty O \infty$ lapoknak megfelelőleg erősen rovatos d) $[\infty O2].O$ e) $\infty O \infty.O$; a $\infty O \infty$ lapok erősen rovatosak f) O . g) $O.[\infty O2]$ h) $O.[\infty O2] \infty O \infty$.

4) Quarcz $\infty P. P.$ alakban fordul elő pyrit társaságában.

Kolozsvár, 1887. ápril 24-én.

Dr. Benkő Gábor.

3. Az erdélyi muzeum meteoritgyűjteményének újabb gyarapodása. A múlt évben közlött jegyzék óta meteoritgyűjteményünket csere útján 2 lelőhelyű új meteorvassal sikerült gyarapítanom.

a) Az első darabnak lelőhelye Elmo, Independence county (Arkansas), melyből egy 44 gr. súlyú, egyfelől csiszolt és étetett szelet birtokába jutottunk. Ezen vas a troilitnak (egyszerű kénvas) rendkívüli gazdagsága által tűnik ki, mely zárványként van benne; ezen zárványoknak gumós schreibersit (phosphor-nikelvas) által való körülvétele és a vasnak belenyúlása által igen szép kületem nyernek a levágott lemezek, a minő a miénk is. Röviden Elmo-vasnak is nevezik.

b) A második darabnak lelőhelye Maverick county, Texas, U. S. A. (Észak Amer. egyes. áll.), melyet egy amerikai tiszt, C. C. Cusick, 1882-ben Fort Duncan-hoz közel talált. Eredetileg 44 kgr. és 112 grammot nyomott; ebből a bécsi udvari ásványtár egy 14 kilos darabot kapott, én pedig egy 103 gr. súlyú szeletet szereztem be. Ezen vas nevezetessége az, hogy rendkívül ellenáll a savak behatásának, a mi a rhabdit (tűalakú schreibersit) rendkívüli bőségétől ered, a minővel semmi más meteorvas nem bír. Röviden Duncan-vasnak nevezik.

Dr. Koch Antal.